

het werk hem niet. De indruk, dien wij bij krachtens de I.W. behandelde patiënten krijgen, en de ervaring met hun arbeidshervatting opgedaan is dan ook, dat een logische arbeidstherapie van groot belang is voor het praktisch herstel der lijdens aan longtuberculose; waarbij nog komt, dat de verplegingsduur der verzekerden o.a. te Hellendoorn daarbij gemiddeld behoort tot de kortste gemiddelden van alle sanatoria, waarin invaliditeitsverzekerden worden verpleegd.

Amsterdam, 20 Augustus 1923.

V. GRAVENSTEIN.

OOGZIEKTEN IN KUNSTZIJDEFABRIEKEN.

Naar aanleiding van het artikel van BAKKER in dit *Tijdschrift* van 11 Augustus l.l. heb ik een brief gericht aan prof. LEHMANN, waarop ik het onderstaande antwoord (vertaald) ontving:

„Ik heb geen reden er aan te twifelen, dat de door mij beschreven prikkelingsverschijnselen der oogen na een verblijf in een ruimte, bezwangerd met zwavelwaterstof berusten op de zwavelwaterstof zelve. Bij de dierproeven werd de zwavelwaterstof, in de lucht gemengd door middel van het onder druk doorgeleiden van een luchtstroom door zwavelwaterstofwater. Bij de proeven op menschen werd de zwavelwaterstof uit zwavelijzer en zuiver zoutzuur ontwikkeld. Waarvandaan hierbij organische stoffen of arsenicumverbindingen afkomstig zouden zijn, is mij niet duidelijk. Het is wel bekend, dat zwavelwaterstof niet gemakkelijk volmaakt vrij van sporen arsenicum te maken is. Ik heb echter bij alle zwavelwaterstof, die wij maakten, steeds dezelfde reactie verkregen. Aangezien in de fabrieken, waarin gij zwavelwaterstof-vergiftigingen waargenomen hebt, arsenicum in de groote meerderheid der gevallen ook uitgesloten mag worden, lijkt mij het aannemen van arsenicum als oorzaak der ziekte, en nog wel een organische arsenicumverbinding zeer gezocht. Dat de pijnen in de oogen niet reflectorisch zijn, maar als rechtstreeksche werking van de zwavelwaterstof opgevat moeten worden, lijkt mij daaruit te volgen, dat geheel overeenkomstige pijnen ook in de keel en aan andere slijmvliezen voorkomen. Het lijkt mij nauwelijks de moeite waard nog proeven te doen met scheikundig zuivere zwavelwaterstof; ik ben daartoe echter bereid, wanneer gij meent, dat dit van praktisch belang mocht zijn”.

Dit antwoord gaf mij aanleiding aan prof. LEHMANN te vragen, nog eenmaal de proef te willen doen op den mensch met scheikundig zuivere zwavelwaterstof. In afwachting van den uitslag van dit onderzoek meen ik, dat het beter is verdere beschouwingen te laten rusten,

Afgezien van de vraag en onverschillig hoe de beantwoording uitvalt, of zwavelwaterstof alleen, dan wel een andere stof, of een combinatie, de oorzaak is van de oogaandoeningen, is het in hooge mate noodzakelijk, dat voorschriften worden gegeven voor ruime ventilatie.

's-Gravenhage,
Augustus 1923.

W. R. H. KRANENBURG,
medisch adviseur bij de arbeidsinspectie.